

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

AP

آتش‌بس غزه و ایران

همزمان با سفر دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا به خاورمیانه، در حالی‌که او احتمالاً با تحسین کشورهای عربی و اسرائیل مواجه خواهد شد، ایران بر سر میز حضور ندارد. اینکه حکومت ایران در هفته‌ها و ماه‌های آینده چه خواهد کرد، اینکه خشم‌گینانه واکنش نشان خواهد داد یا تلاش می‌کند اقتصاد خود را در داخل بازسازی کند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. علی‌واظ، مدیر برنامه ایران در اندیشکده گروه بین‌المللی بحران می‌گوید: «بدون تردید وضعیت برای ایران چندان غرورآفرین نیست. نظام ائتلاف ایران در منطقه آسیب دیده‌است، اما معنایش این نیست که محور مقاومت دیگر وجود ندارد.» رسانه‌های دولتی در ایران آتش‌بس غزه را یک پیروزی برای حماس معرفی می‌کنند. نگرانی از تکرار حملات اسرائیل به‌ویژه علیه ایران همچنان یک نگرانی جدی در افکار عمومی ایران باقی مانده‌است.

ایران در شهریورماه بدون هیچ توضیحی برگزاری رژه بزرگ نظامی به مناسبت سالگرد آغاز جنگ ایران و عراق را لغو کرد. اقتصاد ایران به دلیل تحریم‌های بین‌المللی و کاهش قیمت جهانی نفت با مشکل مواجه شده‌است. سعید لیلار، تحلیل‌گر سیاسی در تهران می‌گوید: «ایران همواره بر منافع خود تمرکز کرده‌است، ما دیگر منابع نداریم، اقتصاد ما تضعیف شده‌است. حمایت ما از حماس واکنشی به آمریکا بود تا منازعه را از مرزهای ما دور کند.» در سال‌های پس از پیروزی انقلاب در ایران، حکومت دینی ایران تلاش می‌کرد تا ایدئولوژی شیعی انقلابی خود را به سراسر خاورمیانه صادر کند. بعد از جنگ ویرانگر با عراق در دهه ۱۹۸۰ این رویکرد ایران به تلاش برای بازدارندگی در مقابل دولت‌های عربی پیرامون که در حال سفارش دادن گسترده تجهیزات نظامی پیچیده آمریکایی از جمله بمب‌ها، جنگنده‌ها و تانک‌ها بودند، تبدیل شد. ایران به دلیل تحریم‌ها به چنین سلاح‌هایی دسترسی نداشت. در پی جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس، حضور نظامی آمریکا در منطقه گسترش یافت و صدور مجوز استقرار نیروهای آمریکایی از سوی کشورهای عربی منطقه به صورت مستمر با واکنش خشم‌آگین ایران مواجه می‌شد. اوج دوران «محور مقاومت» در پی حمله سال ۲۰۰۳ به رهبری ایالات متحده آمریکا به عراق و یمن و فروپاشی و جنگ داخلی پس از آن شکل گرفت. در آن دوران ایران می‌توانست روی حزب‌الله لبنان، حکومت خودکامه بشار اسد در سوریه، حوثی‌ها در یمن، گروه‌های شبه‌نظامی عراقی و حتی حماس که یک گروه شبه‌نظامی سنی است، حساب باز کند اما امروز شرایط خاورمیانه تغییر کرده‌است. سال گذشته شورشیان نظام اسد را سرنگون کردند. حملات اسرائیل رهبران بلندپایه حزب‌الله و حماس را از بین برد و گروه‌های شبه‌نظامی عراقی در پس‌زمینه محو شده‌اند. حوثی‌های یمن همچنان توانایی حمله به اسرائیل و کشتی‌رانی تجاری در مسیر دریای سرخ را دارند، اما آنها نیز روز به روز بیشتر هدف حملات اسرائیلی قرار می‌گیرند و در عین حال جنگ ۱۲ روزه باعث شد که ایران دیگر نتواند به غنی‌سازی اورانیوم ادامه دهد. غنی‌سازی ایران باعث نگرانی غرب بود که ممکن است در آینده به مسیری برای دستیابی به سلاح هسته‌ای تبدیل شود.

در عین حال ایران در شرایط فعلی هنوز کمک بزرگی از چین یا روسیه دریافت نکرده‌است. پکن از ایران نفت ارزان می‌خرد و مسکو نیز پیهادهایی از ایران گرفته‌است که در جنگ اوکراین مورد استفاده قرار داد. علی‌فتح‌الله‌زاد، مدیر مرکز خاورمیانه و نظام جهانی در برلین می‌گوید: «آتش‌بس بازناب از دست رفتن نفوذ ایران در منطقه بعد از آسیب به محور مقاومت قدرتمند خود از سال ۲۰۲۴ تاکنون است. آتش‌بس باعث آزاد شدن ظرفیت‌های ارتش اسرائیل خواهد شد که می‌تواند علیه منافع ایران مورد استفاده قرار گیرد، چه در لبنان علیه حزب‌الله و چه مستقیماً علیه خود ایران.» با این حال ترامپ پذیرش آتش‌بس از سوی ایران را یک خبر عالی توصیف کرد اما در عین حال هیچ اقدامی برای مذاکره علنی از سوی آمریکا با ایران در خصوص برنامه هسته‌ای انجام نشده‌است. علی‌واظ می‌گوید: «زمان به نفع ایران نیست، اما مشکل آنها این است که کسی مسیر خروج از بحران را به آنها تعارف نمی‌کند.»

دیپلماسی
DIPLOMACYتحلیل
هم‌میهن

تسهیل‌گر صلح

تهران چگونه می‌تواند از آتش‌بس غزه به سود منافع ملی و بهبود جایگاه ایران در منطقه بهره‌برداری کند

به ایران شکل گرفت. این جنگ که ۱۲ روز به طول انجامید با دخالت مستقیم ایالات متحده آمریکا و حمله آمریکا به تاسیسات هسته‌ای ایران مناقشه منطقه‌ای را وارد مرحله تازه‌ای کرد. هر چند آتش‌بس نانوشته میان ایران و اسرائیل از روز ۳ تیرماه برقرار شد، اما نگرانی از تکرار جنگ همچنان در میان افکار عمومی و مقام‌های سیاسی وجود دارد. علی‌اکبر ولایتی، وزیر پیشین امور خارجه جمهوری اسلامی ایران و مشاور رهبری در واکنش به اجرایی شدن آتش‌بس غزه در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «آغاز آتش‌بس در غزه ممکن است پشت صحنه پایان آتش‌بس در جای دیگری باشد.» هر چند ولایتی نام کشورهای عراق، یمن و لبنان را برای هشتگ این پیام استفاده کرد، اما صرف نگارش این پیام نشان می‌دهد که در سطوح بالای کشور همچنان نگرانی از تکرار جنگ علیه ایران همچنان جدی است.

▼ واکنش محتاطانه و استقبال واشنگتن

وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران یک هفته بعد از اعلام طرح ترامپ و در پی پذیرش این طرح توسط حماس ضمن تأکید بر «ابعاد و جنبه‌های خطرناک» طرح و هشدار «نسبت به تکرار بدعهدی و کارشکنی رژیم صهیونیستی» تصمیم‌گیری در مورد این طرح را «در صلاحیت مردم و مقاومت فلسطین» دانست. در این بیانیه تهران «از هر تصمیم آنها که متضمن توقف نسل‌کشی فلسطینیان، خروج ارتش اشغالگر صهیونیستی از غزه، احترام به حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین، ورود کمک‌های بشردوستانه و بازسازی غزه باشد» استقبال کرد. سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران نیز شنبه‌شب در این خصوص گفت: «ما از هر اقدامی که منجر به توقف جنایات و نسل‌کشی شود، از آغاز کمک‌رسانی به مردم غزه، شروع بازسازی و برداشتن گام‌هایی در راستای احقاق حقوق مردم فلسطین حمایت می‌کنیم.» او تأکید کرد: «در عین حال، نسبت به ترفندها و خیانت‌های رژیم صهیونیستی در قبال توافق‌هایی که در گذشته وجود داشته و اکنون نیز مطرح است، هشدار نیز می‌دهیم.»

این بیانیه تهران با واکنش‌های مختلفی مواجه شد. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا بعد از اعلام توافق آتش‌بس در غزه، در موقعیت‌های مختلف از ایران به دلیل حمایت از توافق آتش‌بس در غزه تشکر کرد. دونالد ترامپ، روز پنج‌شنبه در سخنانی گفت: «ایران اکنون می‌خواهد روی این طرح صلح کار کند. آن‌ها این موضوع را به ما اطلاع داده‌اند و تایید کرده‌اند که کاملاً از این توافق حمایت می‌کنند.

و با پیوستن به اجماع منطقه‌ای در مورد فلسطین، به آرمان فلسطین کمک کند و روابط خود را نیز با دولت‌های عربی منطقه که عمدتاً متحد آمریکا هستند بهبود دهد، اما در عین حال گرفتار برخی محدودیت‌های خودخواسته در عملکرد سیاست خارجی است که امکان ابتکار عمل و اقدام‌های خارق‌العاده و متفاوت را از دستگاه دیپلماسی می‌گیرد.

پس از دو سال جنگ در نوار غزه که این منطقه را به ویرانه‌ای بزرگ تبدیل کرده‌است، معادلات و توازن قوا در منطقه خاورمیانه به شکل چشمگیری تغییر کرده‌است و در صورت پایدار ماندن توافق آتش‌بس در غزه، ایران با شرایط تازه‌ای در منطقه مواجه خواهد شد که نیازمند رویکردی تازه در قبال تحولات منطقه است. ایران باید راهکارهایی را پیدا کند که از گزند آسیب‌های احتمالی ناشی از تغییر توازن قوا در خاورمیانه در امان بماند و در عین حال با دیپلماسی فعال و همسو با کشورهای منطقه، تلاش کند تا بر چسب مانع‌تراشی در برابر صلح را از خود دور نگه دارد. برای توفیق در این مسیر دستگاه دیپلماسی ایران باید هم در چارچوب مذاکرات منطقه‌ای، نقشی سازنده و تسهیل‌گر برای کمک به اجماع منطقه‌ای برای تشکیل کشور فلسطینی باز کند و در عین حال در چارچوب روابط با غرب، تلاش کند که تصویر خود را از حالت تهدید و نگرانی برای غرب خارج کند. اسرائیل برای مدت طولانی با قربانی‌نمایی، ایران را به‌عنوان مانع صلح در منطقه معرفی کرد و این تصویر را در جهان تثبیت کرده‌بود، اما حالا بعد از دو سال جنگ و جنایت گسترده در غزه، افکار عمومی و بسیاری از دولت‌های جهان، پذیرفته‌اند که عنوان مانع صلح برانده هیچ طرفی جز اسرائیل نیست. در این شرایط ایران می‌تواند از فرصت استفاده کند و نه تنها چهره خود را به عنوان تسهیل‌گر صلح تثبیت کند، بلکه فعالانه به رویای تشکیل کشور فلسطینی کمک بیشتری کند.

جنگ دو ساله غزه، آسیبی اساسی به شبکه نیروهای متحد ایران در منطقه که به عنوان «محور مقاومت» شناخته می‌شوند، وارد کرد. حزب‌الله، قدرتمندترین متحد غیردولتی ایران در منطقه تا پایان سال گذشته ضربات مهلکی از اسرائیل دریافت کرد و بخش بزرگی از کادر رهبری و فرماندهان خود را از دست داد. همزمان در سوریه نیز نظام بشار اسد که اصلی‌ترین متحد دولتی ایران در جهان عرب بود، سقوط کرد و نیروهای مسلحی که سال‌ها با متحدین ایران در سوریه جنگیده بودند، دولت انتقالی جدید سوریه را تشکیل دادند. اما بزرگ‌ترین تحول در دوران جنگ دو ساله، شکسته شدن تابوی تقابل نظامی مستقیم ایران و اسرائیل بود که ۲۳ خردادماه سال جاری با تجاوز گسترده نظامی اسرائیل

شهاب شهسواری

خبرنگار گروه دیپلماسی

روز ۷ مهرماه بود که دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در کنفرانس خبری مشترک با بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل از طرح جدیدی برای آتش‌بس در غزه و پایان دادن به جنگ در نوار غزه خبر داد. تهران، که همزمان در بهت اسنپ‌بک و بازگشت قطعه‌نامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد پس از ۱۰ سال قرار داشت، در واکنش به این پیشنهاد تا نزدیک به یک هفته واکنشی رسمی نشان نداد. تنها پس از پذیرش مشروط توافق توسط حماس بود که ایران نیز محتاطانه از این پیشنهاد حمایت کرد. حمایت ایران از پذیرش طرح توافق آتش‌بس با واکنش دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا مواجه شد که آن را «سیگنال قوی ایران» برای پذیرش صلح در منطقه عنوان کرد و بعدها از اجرایی شدن طرح از ایران تشکر کرد. یک خبرنگار مستقر در واشنگتن شبه‌شب خبر داد که رهبران ایران نیز در میان بیش از ۲۰ کشور جهان که قرار است در نشست امروز شرم‌الشیخ در مورد آینده صلح خاورمیانه گفت‌وگو کنند، دعوت شده‌اند. اقدام وزارت خارجه آمریکا در دعوت از نمایندگان تهران برای شرکت در نشست شرم‌الشیخ، نشان می‌دهد که پس از حمایت تهران از طرح آتش‌بس غزه، دولت آمریکا سیگنال‌های جدیدی برای مشارکت دادن ایران در فرآیندهای منطقه‌ای ارسال کرده‌است.

▼ سیگنال قوی واشنگتن

بعد از ظهر روز یک‌شنبه خبرگزاری فارس با تایید تلویحی خبر دعوت از رئیس‌جمهور ایران برای شرکت در نشست صلح خاورمیانه در شرم‌الشیخ مصر، اعلام کرد که تصمیم در خصوص شرکت در این نشست تا پایان وقت روز یک‌شنبه (دیشب) گرفته خواهد شد. (فارس نوشت احتمال حضور ایران در این نشست پایین است.) دعوت از ایران برای حضور در این نشست، بعد از آنکه ترامپ ادعا کرد اگر دور قبل رئیس‌جمهور آمریکا بود ایران به توافق ابراهیم پیوسته بود، یا ناشی از بدفهمی بنیادین از سیاست خارجی ایران در واشنگتن است یا اینکه سیگنالی قوی از سوی ترامپ برای مشارکت دادن ایران در فرآیند مذاکرات منطقه‌ای و آغاز فصل نوینی از روابط میان ایران و آمریکا است. تهران هر چند فرصت دارد که از سیگنال آمریکا به نفع خود استفاده کند

در شرایطی که بخش بزرگی از دولت‌های جهان و افکار عمومی به اضافه کشورهای عربی منطقه در دو سال گذشته به این نتیجه رسیده‌اند که مانع اصلی صلح و آرامش در خاورمیانه اسرائیل است، اگر ایران بهانه‌ای در اختیار رقیب و دشمنان قرار دهد که بتوانند ایران را مانع صلح و آتش‌بس معرفی کنند، آنگاه ممکن است بار دیگر اسرائیل بتواند با استفاده از چنین فرصتی به قربانی‌نمایی در سطح افکار عمومی جهان دست بزند